

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjajukért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 fnt, félévre 2 fnt, negyedévre 1 fnt.

Ugy a lap szellemi részét illető cikkek, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

IX. Pius pápa halála évfordulója alkalmából eszmétöredékek.

Meghalt!... Ki halt meg?... IX. Pius... Az emberiség bálványa, a XIX. század élő csodája, „a pápák és emberek legnagyobbika“, a 86 éves aggastyán, az 59 éves áldozár, az 51 éves püspök, a 32 éves pápa, — a legnemesebb szív a legromlottabb világban megszűnt dobogni! A világszerte mindenütt gyászoló zsolosmák zokogása, a föld kerekességén mindenütt jajgató harangok zugása főséges kinyomata vala a 240 millió katolikus szívzakasztó fájdalomának. Az egyház koronás feje a föld alá hanyatlott! IX. Pius meghalt!

Kik a közjó előmozdítása körül — akár koronás fők legyének, akár nem — kitűnő érdemeket szereztek, egy-egy nemzet gyásza kíséri az örök nyugalom helyére. IX. Pius nem egy nemzetnek, de a nemzeteknek, az összes kath. világnak, s tekintve egyéniségének világtörténelmi szereplését, az emberiségnek vala halottja, a föld összes népei a gyászkiséret, 100 milliók álltak körül könyezve ravatalát; az ő eltűnte fölötti fájdalom milliók szívét rendíté meg, a gyász sötét árnyékát az egész földgömbre veté. Meddig a polgárosodás jótékony sugara elhatolt, a levegő minden eleme a vatikán fényes csarnokaitól egész Afrika és Amerika ósvadonainak homályáig — hol a jámbor missionariusus bátor keze alig hogy kitűzte a kereszténység diadaljelvényeit — a jámbor hívők zokogásától rezge.

Gyászolt az egyház, mert meghalt, ki őt annyi dicsőséggel árasztotta el; ki neki annyi és oly fényes győzelmet szerzett; ki anyai uralmát kiterjeszté az egész világra s keblére hívott annyi eltévedettet, az evangelium fátylóját lobogtatva előttök; ki neki a leggyőzhetlen pásztorok nagy sorát adta; ki megismertette tanait, erőit, iseniségét és általa bámulatra ragadta a világot; meghalt, ki az egyház hajóját a legnagyobb viharok vészteljes hullámai közt oly sok éven át isteni bölcseséggel kormányozta.

Sirt az egyház; de sirhatnak az uralkodók, kik őt elhagyák, de kiket ő el nem hagyott; megmutatta, miként kell kormányozni; megtisztelte és védelmezte a monarchiát az által, hogy békóba verte a forradalmat.

El kell ismerniök, ki volt ő, kit vesztettek benne! — Alamizsnából tartotta magát és mégis a föld leghatalmasabb uralkodója vala, ki a milliónyi hadsereggel rendelkező hatalmasságokat pirulni kényszerité, mint kiknek nem vala bátorságuk a megtámadott pápa király jogaiban saját jogaikat védelmezni. A hatalmasok kardéle eltompult az ősz pápa szent mosolyának varázsától.

Sirj, oh szerencsétlen Itália, legőszintébb szerető polgárod felett, kinek jótéteményeit oly méltatlansággal viszonzotad! Nem rettentél vissza a „popule mi! quid feci tibi?“ szemrehányós villámerejétől! De sőt kétségbeesve kiáltad: „sanguis eius super me!“ Számkivetéd szivedből; de vigyázz, mert él a boszu az égben!... Öltözzél szőrszákba, övezd magad körül ciliciummal, hints hamut fejedre, szaggasd meg ruhád és hozd a kibékülés olaját annak esztendő sírjára, ki még legהללוšabb ellensége halálos ágyánál is könyörgött lelkéért Istenéhez! Sirhatunk mindnyájan, mert meghalt legnagyobb jótévőnk, ki kezét az egész emberiség szívére tartva, mindig érezte e dobogó szív veréseit. Halálára a communismus, rémes tanyáját mindenütt felűtve, vad tivornyája közepett tombolt örömeiben, mert kevesebb vala utjában egy akadályval. Hogy ő a nagyon leg-erősebb támasza vala, a tények nem késnek igazolni.

Az emberi nem e büszkesége, ezen eszményi távolban ragyogó csillag felé bámulattal fordul az egész világ, dicsősége örökké tündöklök a mennyben. Hová győzelmesen vezette a boldogok és szentek seregét, kiknek tiszteletét az oltáron elrendelé, oda a nagy szellem a legdicsőbb martyrság koszorújával az Ur áldó mosolya mellett az angyalok és mennyei szentek örmöngendezései közt megtartotta diadalteljes bevonulását; osztozik annak dicsőségében, kinek e földön helytartója volt. Szenvedett míg élt, mint kihez imádkozott, Jézus; szenvedett az emberektől az emberiségért; fenékig ürítette a keserű kelyhet; árulást látott maga körül; elhagyatott még azoktól is, a kik követték; megállt a világ birái előtt — ártatlanul; elviselte a keresztfát, melyet vállaira tettek — „crux de cruce“ —, mert „midőn az egész világ a jogért szenvedett s rab vala, kellett hogy szenvedjen a jog eszménye is (Maszlagi)“. Mindenfelől vészt koholtak és tört hánytak a fájdalmak

férfiának s mindezt a fenséges alázat békén tűrve elviselte; megbocsátott ellenségeinek, kik nem tudták mit cselekedeznek; hű maradt Istenéhez és hivatásához élte fogytáig; nem ingott meg hitében akkor sem, midőn felsőhajtott, hogy el van hagyatva; Isten kezébe ajánlotta lelkét — „Col vostro santo ajunto (utolsó szavai)“ —; lehajtotta fejét és — megszűnt élni . . . Ecce quomodo montur iustus! A nap leáldozott; búcsucskóját hintette a földre. Az örök város harangjai „Ave Maria“-ra megzendültek, az angyalok mennyben homlokukon csókolták a nagy szellemet. — És lőn nagy sötétség, és az egyházban az oltár előtt a függöny ketté szakadt. Consumatum est!

Atyai végrendeletét első áldozása 75. évfordulója alkalmával a hódoló hívők előtt mondott hattyzuszonoklatában bírjuk.

Lelkünk a gyászos esemény megrázó hatása alatt még sokáig felzokog. De fájdalomunk dicsőségünk is, mint volt az öröm, míg a nagy pápa élt.

A világ tisztelettel fog megállni mindig IX. Pius sirja fölött, gyászol egy nagy alakot; a mi lelkünket magasztosabb érzet fogja el; mi benne pápát veszítettünk. A mi szívünk emelkedve dobog fel sirjánál; sepulchrum gloriosum, mely elzárja az ember porait, de el nem zárhatja a dicső multat, annak alkotásait, melyek halhatatlanok, mint halhatatlan az egyház. — Igen! az egyház halhatatlan, Isten örök esküjének megsértése nélkül nem vétethetik el a földről; ha itt ezeket veszít, ott milliókat nyer. Míg az emberiség atyját siratta Piusban, az egyház fejét gyászolta ő benne; de az egyház gyászruháját dicsköntőssel váltja fel, mert szentei szaporodtak; az emberiség könyeit a gondviselésbeni hit száríthatta fel. Nagy multat takarnak az éves porok, hozzá hasonlót az alkonyatra térő század felmutatni nem képes; cyprusokkal takart sirja fölött az emberiség geniusa lefordított fáklával könyez, mert hantjai a kor kimagasló alakját takarják.

Ugy látszott, és mi szerettük hinni, hogy a századoknak szentelt ezen óriás, kit az idő megállt bámulni, már meg sem hal; oly erős volt és annyira megtörhetlen lelkének erélyéből élt. Csoda-e, ha a hívők serege rendkívüli tisztelettel és szeretettel csüggött szent személyén és a vatikáni fogolyból „mythos“ lett még életében? Szemének csodatevő erőt, szavainak jóstehetséget tulajdonított a forró buzgalom. Hogyan lehetett hinni, hogy Isten beleegyezzék, miszerint az egyháznak egyetlen férfja, az egyetlen fejedelmi szabásu alak eltávozzék, a ki még e földön volt? Rablánczai közül is mint Libanon cedrusa magaslik ki a szent ősz. Ő a szenvedő következetesség, az üldözött igazság, a jog eszménye, a titkos, de folyton élő gondviselés ragyogó példánya, mint egy írónk mondja róla. Ő benne volt Jézus eszméje valamennyi előde közt legjobban megtestesítve; ő róla az utókor mint tüneményről szent lelkesedéssel fog beszélni; ő a század problémája. IX. Pius az emberiség egy nagy korszaka fejezetett be, de Jézus Krisztusé naponkint kezdődik, a csoda ismétlődik.

E jelen század látta azt, ki örökre büszkesége marad a történelemnek, s a magasztalás kimeríthetlen

tárgya istennőjének. Élni fog azon nagy férfiú páratlan erényeinek és dicső műveinek emléke, ki most az égből az atya, angyal és védnök szemével néz le ránk. Kimagasló és még ellenségeitől is magasztalva bámult jelleme: korszakot alkotó történelme, áldásdus működése, melynek gyümölcse az emberiség megbecsülhetlen drága kincse. Ily férfiú előtt kicsinyes dicsőítés helyett a bámuló öntudat tiszteletteljes hódolatával borulunk le és áldjuk a gondviselést, hogy őt nekünk adta.

Utánai fájdalomunk szent érzete a legfellebbezőbb elegiában leli néma hangját hódolatul az elköltözött nemes szellemnek, becsületes szívnek. Ő benne — mondja a fönkelt szellemü egri érsek egyik körlevelében — I. Pius lángoló szeretete, II. Pius ritka nyíltszívűsége, III. Pius kiváló eszélyessége, IV. Pius lankadatlan buzgalma, V. Pius kétségbenvonhatlan életszentsége, VI. Pius számüzetésének dicsősége, VII. Pius törhetlen lelki erélye, VIII. Pius szent jámborsága új erőben újra élt. Most nyugszik már a XIX. század dicső hőse, el nulla unquam erit aetas, quae de tuis laudibus conticescat! Nyugszik már a páratlan erények dicsőrében tündöklő szent atya. De nem szomorú sir az, mely földi maradványait rejt, hanem már is szentély, melyhez áhitattal vonzódunk, mely előtt a „de profundis“ csakhamar a szentek hymnusa váltja fel.

A legdicsőbb fogoly küzdelmeinek jutalma a menny koronája, de ama fonséges vívmány is, hogy a kath. világot teljes öntudatra ébresztés és az egyházat diadalra vezeté. Ő igazi tanítványa mesterének, igazi tábornoka hadseregének; kiállotta a harcot a legváltóságosabb időkben; felegyenesítette a sorsot, mely látszólag lehangyolott; a jövőt győzelmesen biztosította. A nemes áldozat nem dicsőség nélkül lobogott el a közjólét oltárán. Előtte egy pápa se találkozott az eretnokség, a csalárdság, a nyers erőszak, a hypokrisis, a hazugság, az arczatlanság, a betegség, a halál annyi alakjaival, és talán senki nem mutatta meg világosabban a hű népnek az igazság ragyogó fényét, mely le fogja győzni, szét fogja szórni az undorító roszaság árnyait. Ő magasztos önérzettel állt meg mindig a becsület mezején. Hit, remény és szeretet a háromszínű lobogó, mely alatt sajkájával a hullámzó tengert is nyugalomban hasítá, győzelemmel víva meg mindenütt. Páratlan ünnepeire világszerte kifejtett fejedelmi fényes hódolati nyilatkozatok is ennek valának jelei. Az ő érdeme, hogy bármerre tekintünk, láthatjuk, miszerint a törvényesített önkény vagy az alattomos fufang mindenütt megtörik a kath. hitszilárdságon. A kath. hitben isteni tökélyre emelkedett szellem mennyei pajzsáról visszapattan a hitetlenség és despotismus minden nyila.

Ő mint az emberi szabadság apostola, az emberi méltóság, önérzet rendíthetetlen bajnoka, hatalmas vetőjának Istentől nyert erejével még Pathmosában is bevehetetlen bástyát emelt az igazságnak. Az ő dicső példája lelkesítés, hogy az ügy, melynek zászlóvivője vala, örökké tartó, el nem évülhető erkölcsi törvény; ha borítják is a láthatárt fekete felhők, de azok mögött ott mosolyog Isten szépsége, fénylik éltető napja.

IX. Pius minden részleteiben betöltötte egyház- s világtörténelmi missióját. Péter éveinek fölös száma ép

elég volt az egyház szellemi diadalának kivívására és a társadalom újjászülésétének előkészítésére.

Most a sötétség foszlányai javában tünedeznek, az igazság napja az őt megillető fényben kezd tündökölni; — Krisztus él és uralkodik! Ő nélküle az emberiség egy mythologiai szörny, de vele — ki egyházában a láthatatlan pápa — Isten fia! Az ő egyháza nem veszhet el; ha meg is engedi, hogy körötte zajongjanak a habok, azt csak azért, hogy elleneit elnyeljék, kik az események sirhantjai közül mint rémek fogják ijesztgetni az égiekkel küzdő titánutódokat. Nekünk reményünk teljes. Ha meg is halt Pius pápa, de a pápaság nem halhat meg; hisz a dicsőült maga mondá, hogy „Simon, János fia alá van vetve a halálnak, de Péter, Péter nem hal meg soha!“ „Ha én meg is halok, Péter ismét feltámad!“ mert a pápaságnál — hogy Vejulittal szóljunk — a halandó test oly halhatatlanságba öltözik, melyben nekünk többi halandóknak semmi részünk sincs. Ő a látnok megrendítő erejével utalhatott a jövőre, hogy:

„Lesz még egyszer ünnep a világon“ és az az ő diadalának lesz ünnepe, mert ő meggyőzte a világot. Halálán az egész föld mellét verve, megindulva kiálthatta, hogy valóban Isten fia volt! A Judások eszevesztetten rohanhatnak az álnokság, a hitszegés temploma felé, hogy a papi fejedelmek szeméi közé szórják a pénzt. Pius neve fogja messze bevilágítani a nyert diadal utait; a reménység istenasszonya mindig büszkében kezdi lobogtatni mosolygó zászlaját, mert „Lumen in coelo!“

Szenthatolnai.

A „sötétség fiai.“

1. A szabadkőművesség alapelve és célja.

(Folytatás.)

János: Hogy a szabadkőművesség állását a királysággal, s egyáltalában az összes polgári többséggel szemben, mely némely tekintetben a királyt helyettesíti, s az alattvalóktól az engedelmisséget Isten nevében, mint lelkiismeretbe vágó dolgot követeli, előtted föltárjam, azt hiszem nem leendő szükség épen most, a Hödelek, Nobilingek, Passanantek és Moncasiak „dicső“ aerájában, valami hosszadalmas lánczkövetkeztetésekbe bocsátkoznom. A koronásfökre czéltzott pisztolyok durranásai, s a nemzet jólétéért dobogó keblek ellen irányzott gyilkok rémlétes villogása sokkal meszszebbre elhatottak, hogysem azokról valaki ma már ne bírna tudomással. És eme földicsért „jeles“ férfiak vajjon nem tulajdon édes gyermekei-e a szabadkőművesség által megteremtendő, s már is részben létesített socialdemokráciának? Avagy ama, magát a halált megvető elszántság és titoktartás, melylyel mindenik merénylő bárminő titkos társasággal való összeköttetését tagadta, nem vall-e a szabadkőművességre, melynek alapja, lelke és főtörvénye épen a titoktartás?

Nincs különben. Mindazonáltal, minthogy eme nem épen a legékesebben szóló tényeket igen könnyen, szokásuk és elvük szerint, csak egyes tulbuzgó s nyughatatlan fők (értsd a vörös vagyis működő páholy

tagjait, kiknek száma legio) eltévelyedésének tulajdoníthatnák, s szennyes kezeiket Pilátussal a világ előtt tisztára moshatnák, lássuk tehát elveiket, figyeljük megnyilatkozataikat, lessük el titkos gondolataikat a királyságot illetőleg. — Szabadság és egyenlőség! Ki ne hallotta volna korunk ezen zengzetes szolamát. Ez a páholyok fölirata, ez a „testvérek“ jelszava is. Belfoglaltatik ez a szabadkőműves-testvér elnevezésben is. A páholyban minden beszéd és ének e két központ körül forog. Évszámilálásukat e szavaktól nevezték el. Pl. a szerencsétlen XVI. Lajos elfogatási okmánya következőleg volt keltezve: „A szabadság negyedik éve, az egyenlőség első éve és első napja.“

„De hol van az a hideg, jéggé fagyott szív“ — esék közbe Péter föllelkessedve — „mely e szavakra föl ne lángolna? Nem teremté-e Isten az embert szabadnak; nem vagyunk-e mindnyájan egy Atyának gyermekei, tehát egyenlők? Nem tanítja-e ugyanazt az egyház a sz. iratok alapján?“

Oh igen — felele János — az egyház előbb, mint a szabadkőművesek, tüzte zászlajára e két varázsszót: szabadság, egyenlőség. Földetrazó mennydörgésként harsogtatá a bün igája alatt görnyedő és a rabszolgák véres verejtékén dőzsölő pogány világ fülébe: az ember szabad, fölszabadítva egy Isten halála által a bün kötelékéből; mindnyájan egyenlők vagyunk: király és alattvaló, ur és rabszolga, Abban, a ki megváltott, s a bün zsoldját mindnyájunkért egyenlően lefizette. Ugyanaz a jelszó leng tehát az egyház, mint a szabadkőművesség zászlóján. Csak, fájdalom, a hermeneutika egészen más, mely szerint a páholy és egyház azt magyarázzák. Az egyház szemében ugyanis ezen szabadság nem egyéb, mint a tökéletesebb embernek ama nemes uralma romlott természetünk gyarlóságai és hibái fölött, melyet az evangelium is magasztal; a páholy ellenben az alatt minden korlát lerontását, a vallási, állami és családi életben a szenvedélyek és a durva önkény felszabadítását érti. Szabadság a rossz, szolgaság a jó számára! Ez jeligeje a páholyban született szabadságnak. Az egyház azt mondja: mindnyájan egyenlők vagyunk, egy az Atyánk, ugyanaz rendeltetésünk és végczélunk, testvérek vagyunk mind Krisztusban, a nélkül, hogy a természeti, erkölcsi, jogi és társadalmi rend követelte rangkülönbséget bántaná, kárhoznatná. Ellenkezőleg minden hatalmat és felsőbbiséget sz. Pállal Istentől származtat, s az iránt engedelmisségre kötelez. (V. ö. di-csöden uralkodó szentséges atyánk XIII. Leo pápa legújabb „Quod Apostolici muneris“ kezdetű encyclikáját.) És hová vezet a páholy „egyenlősége“? Socialismus, socialdemokratismus- és communismusra! A szabadkőművesség tehát midőn zászlójára e két szót írta: szabadság, egyenlőség — egyszersmind minden erkölcsi és jogi törvény, királyság és a jelen társadalmi rend halálítéletét írta alá. Avagy mi a király a páholy előtt? Egyszerűen testvér, sem több sem kevesebb, mint bármely más szabadkőműves, mint bármely más ember. Királyi méltósága csak a profán világhoz tartozik, ez pedig azon faragatlan kő, melynek a kőműves kalapácsa által összetörve, szögmérője és mérőnya által koczkává, azaz minden oldalról egyenlővé kell átalakíttatnia.

A páholy nem ismer királyságot. Avagy talán szelidebb értelmet lehet tulajdonítani Weil József „testvér“ szavainak, midőn egyik titkos iratában így kiált fel: „Mi hatalmas befolyást gyakorlunk az idő folyamára és a nemzetek köztársasággá való átalakítása érdekében, a polgáriásodás haladására“; azaz a mi alapelveink elterjesztése által a népek nagykorúakká lesznek és azon meggyőződésre jutnak, hogy egy királynak sincs joga nekik parancsolni. Börne Lajos, ezen önmagával és a világgal meghasonlott lélek, s dynastikus érzelmű kortársainak valódi ostroma, a szabdkömvesség egyik tekintélyes előharcosa így ír: „Mi hatalmas karral ráztuk meg az oszlopokat, melyeken az ősi épület (t. i. a kereszténységen fölépült ősi államrend) nyugodott, úgy, hogy azok recsegték.“ Börne itt tudvalevőleg a Párisban kitört (1830) júliusi forradalomra utal, melyben ő különösen iratai által tevékeny részt vett. (Lásd „Párisi leveleit.“) Kevésbé homályosan fejezik ki ugyanazt a „Leleplezések“ (10. lap) is: „A szabadság és egyenlőség, e két drága előjog által el kell apadniok a megmérgezett forrásoknak, melyekből minden emberi baj ered; el kell törölnünk az előjárók minden reánk erőszakolt és lealacsonyító nyomait és az embert ősi jogába visszahelyeznünk, sem rangot sem méltóságot nem kell elismernünk. Az engedelmesség csak agyrém, és nem származik a gondviselés bölcs terveiből, hanem egyedül a sors szeszélyein (t. i. a fejedelmi származáson) és a kevelység kicsapongásain alapszik, mely azt akarja, hogy előtte minden meghajoljon, s mely a világon létező teremtményeket (embereket) csak mint közönséges, megvetendő és az ő szolgálatára kárhooztatott lényeket tekinti.“ (L. Pachtler i. h. 103 s. köv. I.) Végre, hogy többet ne is mondjunk, ma már minden kétségen kívül álló tény, hogy a forradalmak, melyeket joggal nevezhetünk a koronák olvasztókemenczjének, különösen az utóbbi két században a páholok műhelyéből kerültek ki. Mert hisz „a forradalmak a fejlődés (t. i. az általános anarchia felé) szükségképeni mozzanatai.“

d) De ha a szabdkömvesség a szabadság és egyenlőség elvéből kiindulva egy csapással szeretné a királyságot és minden törvényes felsőbbiséget megsemmisíteni; ha XVI. Lajossal minden koronásfőt ohajtana leguillotinozni, ugy nem barátságosabb szándékkal van ő a jelen társadalmi rend iránt is. Ama politikai radicalismus ugyanis, melynélfogva a szabdkömvesség minden felsőbbiséget és tekintélyt gyökerestől kiirtani szeretne, közvetlenül a legszorosabb logikai következetességgel socialismusra vezet. Napjaink socialistikus mozgalmái végelemzésben nem egyéb, mint a szabdkömvesség fanyar gyümölcse. A páholy eszménye, melyet majd titokban, majd a körülményekhez képest nyíltan törekszik megvalósítani, a vérvörös, vagyis a socialdemokratikus világköztársaság. Bizonyítja ezt első sorban a szabdkömvesség két bálvány: a szabadság és egyenlőség. E szabadság ugyanis a páholy észjárása szerint létre nem jöhet, teljesen lehetetlen, s csak egy agyrém mindaddig, míg az állások közti különbség, főképen ennek alapja — egyeseknek gazdagsága — fönáll. Azért a páholy nem ismer semmi

rangkülönbséget, s főtörekvése „összekötni azt, mi a társadalmi rangfokozat által el van választva“, s kiirtani mindazt, mi alárendeltséget, függést szül, mint „egyik okát a nagy és végtelen rosznak.“ — De még tovább megy ő az egyenlőség megvalósítását illető terveiben. A páholy ugyanis egyenlőséget akar nemcsak a jogok- és kötelmekben, hanem az élvezetben is. „A páholy úgy tekinti az embereket, mint egy faj lényeit, egy világ polgárait, egy föld birtokosait s egy anya gyermekeit.“ Itt romba kell tehát dűlnie minden születés, állás, tudomány, szorgalom, erkölcs okozta különbségnek. Az egész emberiség egy nagy családot képez, melyben mindnyájan egyenrangú, egyenjogú és állású „testvérek“ vagyunk. Rang, gazdagság, szegénység, tudós és tudatlan nincs többé! A gyáva olyan mint a hős, a király mint a koldus, a korlátolt eszű, mint a legmélyebb gondolkozású; a szent olyan, mint a szenvedélyek rabja — mindnyájan egyenlők! „Mert ha az ember embertársát magánál nagyobbknak tartja, ez lealacsonyítja az embert természetet, letapoosa az emberi méltóságot és megsemmisíti annak minden értékét.“ („Leleplezések“ 11. lap.)

„Hisz az ember testvér emberrel,
Rokon tehát lehet bárkivel:
Vállfűzött kis leánykával,
S rendszalagos férjüvel . . . egyaránt.“

De világosan szól állításunk igazsága mellett a beavatási szertartás is. A jelöltről mindennemű ékszer levéttetik, a ruházatból csak az ing, alsónadrág, harisnyák és czipők hagyatnak meg. A mell balrészének mezitelennek kell lennie, a baltérdnek az alsónadrágon keresztül kell hatolnia, a balczipőszárnak letiporva kell lennie. Így lép a Bassermann-féle alak a páholyba, hol e kérdést intézik hozzá: K. Miért tetettek le önnel minden ékszert? F. Mert az a bűn jelképe, s egy valódi kömvűvesnek semmi tulajdonnal sem szabad birtania. (L. Pachtler i. h. 211. l.) Lehet-e a socialismust és communismust ennél világosabb szavakban proclamálni? S vajjon megállapodnak-e ők a vagyonsközségnél? — Nem! Szentségtelen lábbal tiporva a házasság szentségét (lásd a párisi commune socialistikus határozatát), communismusukat kiterjesztik a nőkre is, s nőközséget hirdetnek, minek megvalósításán már évek óta fáradoznak az ugynevezett hölgypáholok. Innen magyarázható aztán az is meg, miért követelik az ifjúságot mint közös birtokot. De elég! Ne fűzzük tovább e következtetést, melynek pusztá gondolata is szegény-pírt lövel az ember arczába. — S hogy mire vezetnek végeredményükben mind e forradalmi eszmék és agyrémek, híven ecsetelé azt már 1849-ben a szerencsétlen de Laménais. „Souverainitásánál fogva — írja ez irányvesztett lángész — az ember Isten ellen kel, önmagát szabadnak s vele egyenlőnek nyilvánítja. A szabadság nevében minden állami és egyházi intézményt megdönt; az egyenlőség nevében minden vallási s politikai felsőbbiséget megsemmisít. Ezután a pap és uralkodó hullája fölött megkezdődik az erőszak, gyűlölet és rémület uralma; borzasztóan teljesedik be a jövendőlés: Egy egész nép fog felzudulni, férfi férfi ellen, szomszéd szomszéd ellen, és a gyermek iszonyu dühében megtá-

madja az öreget, a nép pedig a nagyokat. Hogy a kihágások és büntények, a zavarások és megszállások rémjeleneteit, az istentelen tanok orgiáit, a száműzések és undok lakomák zürzavarát, az istenkáromlás ordítárait, a borzalmas énekeket, a romboló kalapácsnak, az áldozatokat gyilkoló bárdnak tompa, szakadatlan moraját, a szétrobbanó aknák rémületes dörgéseit, az ujongó örömhangokat, melyek között az iszonyú megszállás történik — hogy mindezt eléggé kifejezhessük, a pokolnak nyelvét kellene elkölcsonöznünk, mint bizonyos szörnyek tőle a dühösséget vették kölcsön.

e) Különös, hogy a vatikáni zsinat ténykedéseit az Isten léteiről szóló tannal kezdette meg, midőn ezt elődeinek egyikéről sem olvassuk. Talán régebben nem léteztek atheisták, kik ellen ezen tant határozottabban, nyiltabban kell vala fölállítani? Oh igen, mindenkor s majdnem mindenütt voltak istentagadók; de az emberi szívnek ezen mély bukása éppen szellemi tévelynek vagy erkölcsi romlottságnak volt gyászos következménye s szomorú előjoga azon nehálynak, kik nagyon is örültek, hacsak megtürettek is. De a mult század közepe óta a nyiltan kimondott hitetlenség óriási léptekkel haladt előre, a vallással egyenjogúságot, végre még a fölött előjogot is nyert. A páholyokban nagyra növelt és főverre hizlalt modern judaismus, deismus, materialismus, pantheismus ma már szemérmetlenül kiáltja oda a világnak: „Én vagyok a jelenlévő Isten.” Vagy hogy korunk szabadgondolkozóival szóljunk: „Az állam (t. i. a socialdemokratikus) a jelenlévő Isten és rajta kívül senki; a ki merészkedik még egy felsőbb hatalomra, mennyei örök jogra hivatkozni, az lázadó.” E szellem lengi át ma az ipart, kereskedelmet, művészetet, a magasabb úgy mint az alsóbb politikát; főnhangon hirdeti a napisajtó, csábitó mezbe öltözteti a szépirodalom s költészet. S képzelhetjük-e e tekintetben is ártatlannak a szabadkőművességet, melyet napjainkban társadalmunk minden rétegében ott találhatunk? Nem! A szabadkőművesség már egész valójában is pantheistikus; ő a humanitas czéje alatt isteníti az embert. Halljuk csak az egyik testvér e tekintetbeni nyilatkozatát: „A szellem, mely bennünk él, az örökkévalóság szelleme, mely sem időt, sem egyéni állapotot nem ismer el. Van egy szent egység, mely a magas égben nyilatkozik s parancsot oszt; egy a hivatás, egy a kötelem. Egy az Isten. Egy az Isten, azért mi vagyunk az Isten! Az ember Isten neméből való; az ember szelleme isteni szellem, s a szellem részekre nem osztható. Mi emberek — szellemileg szólva — a nagy lény nyel egyetemben egy egészet alkotunk. A regék és mondák, a sötét néphit megsemmisülnek egykor ezen öntudat előtt: „Mi Isten vagyunk.” (L. Pachtler i. h. 280 l.) És ez elég. Koráztsem szükségel valami bővebb magyarázatot. Midőn a szabadkőművesség azt mondja: Mi Isten vagyunk, annyi, mintha nyiltan azt mondaná: nincs Isten. Quoderat coronae instar demonstrandum. Vale! A viszontlátásig.

Oriens.

A néptanítók nyugdíjintézete ügyében az erdélyi főpásztor ő nagyméltóságához intézett vallás- és közoktatásügyi ministeri leirat.

Nagyméltóságu püspök ur! Az 1875. 32. t. cz. értelmében mindenki, ki nyilvános óvodai vagy népoktatási nyilvános tanintézetet közvetlenül tart fen, legyen az akár polgári, akár egyházi község, akár társulat, akár más testület vagy egyén, tartozik az általa fenntartott iskolánál rendszeresített mindenik tanítói állomás irányában az országos tanítói nyugdíj- és gyám-alaphoz hozzájárulni, ugyszintén az idézett törvény 2. §-ban felsorolt mindazon tanítók, kik az 1875-ik évben életük 55-ik évét még nem töltötték be.

Kivételnek csak oly iskolafentartókra és általuk alkalmazott tanítóknak adatott hely, kik a 31. §-ban foglalt feltételeknek megfelelő külön nyugdíjintézetet tartanak fen, és e részbeli jogaik érvényesítése végett nyugdíjintézeteik bemutatott alapszabályai megejtett vizsgálatá után a kormány részéről jóváhagyatván, az orsz. tanítói nyugdíj- és gyám-alaphoz való hozzájárulás alól felmentettek.

A törvény imént érintett intézkedése folytán az országban létező összes tanítói nyugdíjintézetek alapszabályainak megvizsgálása immár befejeztetvén, az eredmények minden egyes esetben annak idején külön rendelettel az illetékes hatóságok utjain közöltettek.

Ezen rendeletek szerint a 31. §. követelményeinek teljesen megfelelőeknek következő tanítói nyugdíjintézetek találtattak:

1. Az erdélyi ágost. hitv. evang. egyházkerületben létező tanítói nyugdíjintézet.
2. Soproni ágost. hitv. evang. hitközség tanítói részére alkotott nyugdíjintézet.
3. A Budapest fővárosi tisztviselők és tanítók részére alkotott nyugdíjintézet.
4. Kőrmöczbányavárosi nyugdíjintézet.
5. A pozsonyvárosi rom. kath. elemi iskolai tanítók részére fenálló nyugdíjintézet.
6. Ő császári és királyi fensége Albrecht és Koberg főherczegek uradalmához tartozó tanítók és tisztviselők nyugdíjazására szolgáló nyugdíjszabályok.

Továbbá még következő városi még tárgyalás alatt lévő, azonban némi módosítások foganatosítása után a 31. §-ban érintett kedvezményben részesíthető, tanítói nyugdíjszabályzatok:

7. Bártfai ágost. hitv. német és tót egyházak tanítóira nézve fenálló nyugdíjszabályok.
8. Arad, Fiume, N.-Bánya, Pécs, Selmeczbélabánya és Sopron városok tanítói számára alkotott nyugdíjszabályok.
9. Az első román határőrezredbeli nyugdíjalap.

A felsorolt tanítói nyugdíjintézetekbe felvett, valamint az alapszabályok értelmében a felvétellel jövőre is jogosított tanítók és az őket alkalmazó iskolafentartók az országos tanítói nyugdíjintézethez való hozzájárulás alól felmentettek.

TÁRCZA.

Felmentettek továbbá mindazon rom. kath. tanító és hitközségek, melyek az erdélyi rom. kath. elemi iskolai alappól nyerik fizetéseiket, vagy részbeli segélyt kapnak.

Azon unitárius hitközségek, melyekben a tanítói állomás állandóan paptanítókkal van betöltve, mindazon ideig, míg az érintett kapcsolat állandó.

Kassa és Szeged városok azon tanítói, kik a nevezett város kebelében létező tisztviselői nyugdíjintézetbe már tényleg felvéve lévén, ezen intézetekkel szemben jogot már szereztek, de nem mentetnek fel azok, kik e két város által tényleg felvéve még nem voltak, és azok, kik itt csak ezentul fognak alkalmaztatni.

Végül mindazon állami iskolai tanítók, kik az 1878. évi június hó 11-két megelőző időben mint véglegesen kinevezett állami iskolai tanítók a tisztviselőkre fenálló nyugdíjigényekre jogot már szereztek; de nem vétettek fel az oly állami iskolai tanítók, kik érintett határidőt megelőzőleg ideiglenes kinevezési okmányaik alapján ezen jogot még nem szerezhették meg, s a megnevezett határidőn túl nevezettek ki állami iskolai tanítókul.

Az országos tanítói nyugdíjtörvény a viszonylagosság elvéből indulván ki, a többször idézett 31-ik §. c) pontja szerint az orsz. tanítói nyugdíjintézetbe való hozzájárulás alól felmentett tanítóknak, ha esetleg más nyilvános tanintézetbe lépnek át, előbbi állomásaikon töltött idejük beszámítandó úgy az országos tanítói nyugdíjalap által, mint kölcsönösen a felmentett tanítói nyugdíjintézetek által is.

Ezeknél fogva van szerencsém nagyméltóságodat a fent elősoroltakról becses tudomás és a netán egyházi főhatósága alá tartozó érintett nyugdíjintézetek kezelőivel és érdekletteivel leendő szíves közlés végett oly kéressel értesíteni, hogy figyelemmel az 1875-ki 32. t. cz. 44. §-ára, melyből folyólag jövőben előfordulhatnak oly esetek, midőn az országos tanítói nyugdíjintézetnek valamely tagja az érintett nyugdíjintézet alkotását megelőző időben már más, de a felmentettek közé nem sorolt nyugdíjintézetnek tagja volt, s ez alapon esetleg nyugdíjigényét több irányban érvényesítheti: az egyházi főhatóság alatt létező úgy a hozzájárulás alól felmentett mint fel nem mentett minden nyugdíjintézetek kezelőit egyuttal oda utasítani méltóztassék, hogy a kezelősökre bizott nyugdíjintézetek pénztári állapotáról, a felvett tagoknak neve, szolgálati ideje és életkora szerinti létszámáról, valamint a nyugdíjazottaknak és gyámolítottaknak létszámáról és neveiről évi kimutatást szerkeszsenek és azt a királyi tanfelügyelők útján ide évenként terjeszszék fel.

Fogadja nagyméltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Budapesten, 1878. december 24-én.

Trefort.

IX. Pius halálára. *)

— szül. 1792, megh. 1878 febr. 7. —

„ . . . hol van ember, ki oly dicsőn élt,
S hol, a ki oly dicsőn halt volna meg?
Elég, elég volt egynek ennyi nagyság!”

Miért a köny, mely milliók szemén
A fájdalom nemes tüzeben ég?
Miért a bú, mit gyászruhájaként
Magára ölte most a föld, az ég?
A század megpihen . . . halottja van neki . . .
— Nagy szellemén jutott nagyságra ő —
A héthalomtól messze mindenütt
A fájdalom egy gyászos szemfedő . . .!

E fájdalom keserve ott viraszt
A Vatikán aranyos homlokán,
És messze szállt az indus-erdeig,
Felénk hozá a zúgó Oceán.
S a hármás bérczetőnek gyermeke
Ébredni kezd a veszteség szaván
Közbánatot felezni kész azért,
Ki hön szeretve csügge e hazán . . .

Az angyalvár halottja Nagy Pius
Világ szívéen szeretve véget ért . . .
Csak Isten tudja, mily sebző e szó:
Meghalni látni a világvezért . . .!
Ki szenvedett mint Isten embere
Hogy üdve boldogítsa gyermekét,
Világot vitt az ész s szív éjjelén,
S Moloch hadát kergetve útje szét . . .

Kinek szívé a hitszegő világ
Véres törével százszor verte át,
Míg üdvmosolyjal hozta meg szívéen
A szenvedőknek enyhe balzsamát . . .
Kinek Krisztus-palástja osztva lett,
Szennyét tevé a hűtlen kéz reá,
Míg ő az önfeledtet karjain
S az irgalom leplébe hordozá . . .

Főnsége jellemén a szűz erény
Mosolygva nézte Isten gyermekét,
Az áhitat, igazság, jog szavát
Sugár gyanánt, mint nap lövelte szét . . .
A büszke gög s a bűn levert hadán
Egy lánczra vert Prometheus nyögött,
S habár Niobe sorsa várt reá
Szent győzelem virult a rom között . . .

Sirjunk . . ! siratni tán szabad PiuSt . . .
Érette légyen minden fájdalom
Nevét hordozza minden itt alatt,
Azt zugja vissza most a héthalom . . .
A dai nevére légyen édesebb,
A rét virágosabb, tisztább a lég,

*) IX. Pius pápa halála alkalmából írta szerző ezen verset, de annak megasan röppenő eszméit olvasóinknak élvezetül és épülésül kívántuk nyújtani a nagy pápa halálának évfordulója — febr. 7. — napján is.

Nevén viruljon itt a győzelem
S váljon mosolygóbbá a tiszta ég . . !

Sötét a nap . . . mély gyász a föld színén
— Azért oly hervadt most a pusztá táj! —
Meggondult bús harang a szivverés,
Száz millióknak most a keble fáj . . !
A század megpihen . . . halottja van neki . . .
— Nagy szellemén jutott nagyságra ő —
A héthalomtól messze mindenütt
A fájdalom egy gyászos szemfedő . . !

Fülei Sz. Lajos.

Kisebb közlemények.

— A közoktatásügy állapota 187⁷/₈—187⁷/₈-ban. A vallás- s közoktatásügyi miniszter a képviselőházban betérjesztette jelentését a közoktatás 187⁷/₈—187⁷/₈-iki állapotáról.

A jelentés 878 lapra terjedő kötetet képez és sor-számra már a hetedik alkotmányosságunk visszaállítása óta. Átvesszük abból a népiskolákra és a középtanodákra vonatkozó adatokat.

I. A népoktatás állapotáról szóló rész bevezetésében érdekes összehasonlításokat találunk az 1869-ki s 1877-ki állapotok közt. 1869-ben 13,798 iskola létezett a hazában, ma, nem számítva a számos belváltoztatásokat, 15,486 s így a szaporodás 1688. 1869-ben a tankötelesek közül 48% járt iskolába, ma már 73,1 százalék. 1869-ben 17,792 tanuló volt, 1877-ben már 20,711. 1869-ben az iskolák évi jövedelme volt 3,760,122 frt, 1877-ben már 8,460,716 frt. 1869-ben az iskola alapvagyonra volt 5,377,889 frt, 1870-ben 10,663,162 frt.

A népoktatás terén, a jelentés szerint, a tanítás eredményei általában kielégítőek. Kitünő eredmény Budapest fővárosban, Abauj- és Tornamegyékben, végül Szebenmegye állami és ágostai iskoláiban lőn elérve. Jó eredményt mutatnak általában az ország magyar és német vidékein az állami, a kath. és protestáns népiskolák, elégséges az eredmény a nagy megyékben, továbbá a nem tisztán magyar megyék magyar népiskoláiban. Gyöngye az eredmény és csekély a haladás a görög-keleti, szerb, román, ruthén, továbbá a tót népiskolákban. 1877-ben volt Magyarország 12,137 községében 1731 községi, 13,755 felekezeti, összesen 15,486 népiszkola.

A tanköteles gyermekek összes száma 2,127,950. Ebből iskolába járt 1,559,636, vagyis a tankötelesek 73,1%-a. 90%-nál több járt iskolába a következő tanterületekben: Torna, Hont, Székesfehérvár, Vas, Szepes, Veszprém, Esztergom, Nagyküküllő s Baranya (Budapestben csak 87,3%). Leghátrább állanak Hunyadmegye (45,3%), Máramarosmegye (42,4%), Ugocsa megye (40,6%) és Szolnok-Doboka megye (36,3%). A mai 66 tanterület közül mintegy 30-ban jobb volt a közoktatás ügye, mint a minőt az átlagos szám mutatott. Az iskolába járt gyermekek közül télen-nyáron járt 1,227,116 s e tekintetben is örvendetes haladás mutatkozott. Tankönyve volt 1,324,433 tanulónak s a tankönyvvel nem bírók száma 61,454-el fogyott. Az iskolai mulasztások közül

6,941,705 jegyeztetett föl s ezek közül csak 735,020 lett büntetve. Az iskolából kilépett 267,279. Az iskolába járók száma nemzetiségük szerint következő: magyar 758,473, német 272,684, román 186,001, tót 239,207, szerb 83,589, horvát 25,875, ruthén 43,810. Magyarul tanítottak 7024 (43-al több), németül 1141, románul 2773, tótul 1901 (87-el szaporodott), szerbül 259, horvátul 70, ruthénül 401, vegyesen két nyelven 1692, három nyelven 135 iskolában. Az iskolából kilépettek közül írni, olvasni 226,658, olvasni 40,621 tudott. A tanítók összes száma 20,717. Ezek közül oklevele volt 15,807-nek, rendes tanító volt 18,757. A megelőző évhez viszonyítva a tanítók száma szaporodott 592-vel, okleveleseké 304-el s a a rendes tanítóké 778-al. Egy-egy tanítóra nagy (!) átlagban 60 tanuló esett, egy-egy tanteremre 58. A 15,486 iskola közül 14,139 saját, 2347 pedig bérelt helyiségben volt elhelyezve. A tanítói lakok száma is 174-el szaporodott. Faiskolában szaporodás 791, testgyakorlólé hely 551, tornaeszköz 325, fekete fali írotábla 1900, iskolai könyvtár 176. Az iskolák évi jövedelme volt 8,460,718 frt, tandíjakból bejött 1.153,353 frt, állami segélyből 498,279 frt, egy-egy iskolára az évi jövedelemből esett 417 frt, tandíjból pedig csak 73 kr. A kiadásokból tanítói fizetésekre ment 7,044,177 frt, egy tanítóra esett 340 frt 6 kr, tehát 10 frt 49 krral több átlag, mint a megelőző évben. Tanszerekre csak 103,091, szegény gyermekek könyveire 66,429 frt fordított. Mindkét tekintetben azonban örvendetes haladás volt a megelőző évhez képest. Az összes kiadásokból egy-egy iskolára esett 546 frt 34 kr.

A néptanítók nyugdíjintézete fenállásának harmadik évében is még csak fejlődésében van. Eddig 10,780 község adta be az adatokat s így 2220 még hátralékban van. A belépett tanítók száma 9669, csak 16-al több, mint az előbbeni években. Azok száma, kik maguknak többletet biztosítottak, jelentékenyen apadt. A vagyoni állás a következő: A tanítók s községek által befizettetett 242,642 frt, segélyezésekre kiadott 2238 frt (segélyezettek 17 özvegy s 126 árva, névszerint fel vannak sorolva). Az összes vagyon jelenleg 1 millió 107 ezer 230 frt.

Tanító- és tanítónőképezde volt összesen 65 és pedig 636 tanárral és 3391 tanulóval. Kereskedelmi iskola volt 24, nagyobbbrészt alsó foku, 129 tanárral és 1114 tanítvánnyal. Óvoda, illetőleg gyermekkert volt összesen 211, melyekben 18,999 gyermek mellett 336 nevelő és nevelőnő működött.

II. A középtanodákról az ideai jelentés sokkal teljesebb és kimerítőbb képet ad, mint elődei. Az állami és katolikus középtanodák történeti állapotára is kiterjeszkedik s így középtanodáink fokozatos fejlődésének ismeretét is megkönnyíti. A középtanodák közt első helyen állanak a gymnasiumok. A mi ezek látogatását illeti, az az 187⁷/₈ évben is haladást mutat. A kilencz tanterület gymnasiumaiban (katolikus, állami és községi gymnasiumok) a tanulók száma 109,329, mi az előző évhez képest 1181 főnyi szaporodást mutat. Csekélyebb növekvés constatálható a protestáns, görög-keleti és unitárius gymnasiumoknál. Épen az ellenkező tünettel találkozunk a reáliskoláknál, itt a tanulók

számának folytonos és jelentékeny csökkenésével találkoztunk. A 26 reáliskolában 1876/7. tanévben 6220 tanuló volt, mi az előző évhez képest a tanulók számában 442 főnyi csökkenést mutat. Ez a következő évben is ismétlődik: 1877/8-ban az összes tanulók száma már csak 5978, mi az előző évvel szemben ismét 331 főnyi apadást képvisel.

A napi események köréből.

— Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat választmánya f. hó 2-án délelőtt 11 órakor gyűlést tartott.

Biró Béla alelnök megnyitván a gyűlést, mindelelőtt jelentette, hogy Andrásy István apátkanonok ur ő nagysága a társulat elnökségét elfogadta s kívánja kifejezni köszönetét az iránta nyilvánult bizalomért. Egyszersmind kinyilatkoztatta, hogy valahányszor tendóji vagy egyéb akadályok nem engedik, hogy a gyűléseken elnökölhessen, alelnököt az alapszabályok értelmében fölhatalmazza a gyűlés vezetésére.

Ezen jelentést és nyilatkozatot a gyűlés jegyzőkönyvileg tudomásul vette.

Ezután alelnök előadta a tárgysorozatot, mely elfogadtatván, következő határozatok hozattak:

1. Az alakuló gyűlés jegyzőkönyve 7-ik pontja szerint megválasztott belső és külső választmányi, ugyszintén a tiszteletbeli tagok részére kellő okmány levén kiállítandó, a választmány dr. Mohay Sándor, Ávéd Jákó, Straubert Ödön és Gidófalvy Gergely személyeikben egy bizottságot küldött ki a végre, hogy ezen ügyet az elnökkel egyetemben elintézzé.

2. A „Közművelődés” mint társulati közlöny pontos szétküldése tekintetéből egy kiadóhivatal szervezése mindenesetre szükséges levén, a választmány Cserni Bélát mint egyik szerkesztőtársat bizta meg ezen ügy vezetésével s neki a költségek fedezésére 1879. jan. 1-től kezdődőleg havonként 8 frtot utalványozandónak határoz. Egyuttal utasítja a választmány a szerkesztőbizottságot, hogy a lap nyomtatásánál használt papiros finomabb minőnyűvé változtatását a vállalkozó nyomdásztól követelje.

3. A jegyzőkönyv 12-ik pontja értelmében alelnök a pénz kezelésének módozatát tüzi ki tanácskozáásra. Ávéd Jákó pénztárnok jelenti, hogy a begyűlt pénzeket azon módon, mint az alakuló gyűlés megvizsgáltatta s helybenhagyta a számadásokat, rendes pénztári kezelésre az ideiglenes elnöktől s a kiküldött két tanu előtt az ellenőrrel együtt átvették s kezelik. A kezeléshez rendes pénztári és ellenőri naplókönyvet s a tagok és előfizetők nyilvántartására szintén egy külön könyvet szereztek. Kéri a választmányt, hogy határozzon az iránt, hogy a pénzt takarékpénztárilag kívánja-e kezelni vagy kötvények s biztosíték mellett magánosoknál is elhelyeztetni.

A választmány elhatározta, hogy az alaptökek külön, a pártoló és rendes tagok-, nemkülönbön az előfizetőktől bejövő pénzek ismét külön takarékpénztári

könyvecske szerint kezeltessenek. Egyszersmind pedig a naplók költségét utalványozandónak határozza.

4. Az alapító tagok közül némelyek az 50 frt beküldését azon esetre tartották volt főn, ha az alapszabályok nekik megküldetnek. A választmány most megbizta a titkárt, hogy ezeknek kíséző levél mellett az alapszabályokat küldje meg s az alapítványi összeg beküldésére őket kérje föl.

5. Azon felvetett kérdésre nézve, hogy vajjon nem volna-e célszerűt a „Közművelődés”-ben megjelenendő jelesebb értekezésekre vagy költeményekre legalább csekély mérvű pályadíjt kitűzni, a választmány abban állapodott meg, hogy a pályadíjak kitűzését egyelőre halaszszuk el azon időig, midőn a társulat pénztára oly feljavult állapotba jő, hogy a rendes kiadások mellett rendkívüli czélokra is tetemesebb összeget fordíthat.

6. Egyéb tárgy nem levén, mélt. Nagy Imre kanonok ur hivatkozva az alakuló gyűlés jegyzőkönyve 11-ik pontjára, mely szerint az ő elnöksége mellett egy küldöttséget nevezett ki a gyűlés a célból, hogy püspök urunk ő nagyméltóságát a társulat fővédnökségének elfogadására fölkérje, kéri a választmány illető tagjait, hogy erre napot és órát határozzanak. Mire febr. 3-ának délelőtti 10¹/₂ órája határozottatott.

A tárgysorozat kimerítve levén, alelnök a gyűlést bezárta.

— Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat küldöttségét e hó 3-án kegyeskedett fogadni az erdélyi főpásztor ő nagyméltósága. Nagy Imre kanonok ur mint a küldöttség vezetője szépen fejtegetvén a sajtó nagy fontosságát s az Erdélyben megindult irodalmi mozgalom időszerűségét és jelentőségét, fölhívta ő nagyméltósága magas figyelmét arra, hogy az irodalmi társulat tisztviseleit már megválasztotta s működését megkezdte: kéri tehát ő nagyméltóságát, kegyeskedjék a társulat fővédnökségét elfogadni.

A főpásztor közel félóráig tartó beszédben válszolt. A fővédnökséget annál is inkább elfogadja, mint-hogy mint főpásztor különben is természetes védnöke a társulatnak. Az irodalmi mozgalmakban maga is kezdettől fogva tevékeny részt vett és pedig sokszor kezdeményezőleg s jó eredménnyel; reméli, hogy ezen társulat is, melynek eszméje szintén tőle származik, üdvös eredménnyel fog működni. S hogy ez megtörténjék, főpásztori áldását adja a társulatra. Anyagilag is fogja támogatni, ha szükségesnek mutatkozik. Különösen pedig abban fogja segíteni a társulatot, hogy rendes hetiközölyén kívül még különálló jó irányu munkákat is adhasson ki s ezáltal a jó szellemet terjeszthesse. Ő nagyméltósága ezután még sokáig társalgot a küldöttséggel különösen a „Közművelődés”-ről s a kath. irodalom ügyéről.

— A francia köztársaság elnöke Mac-Mahon f. évi jan. 30-án lemondott az elnökségről. Még azon nap délután 5 órakor a képviselőház és senatus nemzetgyűléssé alakulván, közös ülést tartott s az elnökválasztást megajtette. 670 szavazat közül 563 szavazattal Grévy Ferencz elnöknek választottat. Gambetta a kamara elnöke, Waddington miniszterelnök lett. A kormányváltás minden legkisebb zavargás nélkül történt meg.

Kiadja: az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Szerkesztőbizottság. Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA.
Szerkesztőtársak: ÁVÉD JÁKÓ, BALOGH IGNÁCZ, CSERNI BÉLA, GIDÓFALVY GERGELY.

Nyomatott Klüger Bernátnál a lyc. gyorsajtóján Gyulafehérvártt 1879.